

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 3Cdo/141/2018
Identifikačné číslo spisu: 5711203152
Dátum vydania rozhodnutia: 25.09.2018
Meno a priezvisko: JUDr. Emil Franciscy
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2018:5711203152.2

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu K. X., bývajúceho vo V., zastúpeného JUDr. Ivetou Ďurčateľovou, advokátkou so sídlom v Martine, Kollárova č. 35, proti žalovanej Mgr. F. B. bývajúcej vo V., zastúpenej JUDr. Lubicou Balkovou, advokátkou so sídlom v Sučanoch, Železničná č. 11, o zaplatenie 17 160 €, vedenej na Okresnom súde Martin pod sp.zn. 11 C 18/2011, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 22. júla 2016 sp.zn. 8 Co 421/2015, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a.

Žalovaná má nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Žalobca sa v konaní domáhal, aby žalovanej bola uložená povinnosť zaplatiť mu sumu zodpovedajúcu 20 % kúpnej ceny za nehnuteľnosť v katastrálnom území V., ktorá je na liste vlastníctva č. XXXX vedená ako rodinný dom so súpisným č. XXXX na parcele č. XXX/XX (ďalej len „dom“). Tvrdil, že predmetná suma mu patrí v zmysle dohody strán z 3. júna 1997 (ďalej len „dohoda“). Uzavretie dohody predchádzalo darovacej zmluve, ktorou matka strán sporu a žalobca previedli na žalovanú im patriace spoluvlastnícke podiely na dome a žalovaná sa zaviazala poskytovať ich matke starostlivosť a tiež doživotné bývanie v dome.

2. Okresný súd Martin (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 22. júla 2014 č.k. 11 C 18/2011-411, ktorý doplnil rozsudkom z 11. mája 2015 č.k. 11 C 18/2011-462, zaviazal žalovanú zaplatiť žalobcovi do 30 dní 9 900 € a vo zvyšku žalobu zamietol. Rozhodol tak po zistení, že žalovaná nespĺnila záväzok vyplývajúci pre ňu z platne, zrozumiteľne a jednoznačne uzatvorenej dohody. Nestotožnil sa s argumentáciou žalovanej, podľa ktorej nebolo jej vôľou zaviazat' sa dohodou, že žalobcovi vyplatí uvedenú sumu kedykoľvek pri budúcom prevode domu, čo by podľa nej bolo nielen v rozpore s dobrými mravmi (§ 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka), ale aj nelogické, lebo v dome začala realizovať rozsiahle investície. Podľa presvedčenia žalovanej skutočným zámerom účastníkov dohody bolo „poistenie situácie“ pre prípad, že by dom bezprostredne po nadobudnutí darovaním špekulatívne predala

so ziskom. Súd prvej inštancie mal však výsledkami vykonaného dokazovania preukázané, že dohoda obsahuje skutočnú vôľu žalovanej a neprieči sa dobrým mravom. Pokiaľ žalovaná kúpnu zmluvou z 9. júla 2010 dom predala, má žalobca v zmysle dohody nárok na 20% z kúpnej ceny. Opodstatnene podanej žalobe preto vyhovel čo do sumy 9 900 € a vo zvyšku žalobu zamietol ako nedôvodnú.

3. Krajský súd v Žiline rozsudkom z 22. júla 2016 sp.zn. 8 Co 421/2015 rozsudok súdu prvej inštancie zmenil tak, že žalobu zamietol; vyslovil, že žalovaná má právo na náhradu trov prvoinštančného a odvolacieho konania. Podľa jeho právneho názoru súd prvej inštancie na základe vykonaných dôkazov dospel k nesprávnemu právnemu posúdeniu v otázke, či dohoda a v nej obsiahnutý záväzok žalovanej neodporuje dobrým mravom. Na rozdiel od súdu prvej inštancie bol toho názoru, že dohoda odporuje dobrým mravom. K tomuto záveru dospel s poukúzaním na to, že pred uzavretím dohody a zmluvy, ktorou sa žalovaná stala výlučnou vlastníčkou domu, boli žalobca, žalovaná a ich matka spoluvlastníkmi domu. Na zabezpečovaní opráv a údržby domu sa mali podieľať všetci podieloví spoluvlastníci. Žalovaná sa preukázateľne podieľala na opravách a údržbe domu už v roku 1996. Žalobca daroval svoj spoluvlastnícky podiel žalovanej preto, lebo mala financovať náklady spojené s domom a zabezpečiť matke doživotné bývanie. Žalovaná darom síce získala majetkovú výhodu, zároveň sa ale zaviazala aj zabezpečiť matke zaopatrenie a bývanie v dome. Poukázal tiež na to, že hodnota žalobcom darovaného spoluvlastníckeho podielu (v roku 1997) by sa mu v prípade nároku na 20 % z kúpnej ceny vrátila (v roku 2010), dokonca vo zvýšenej miere, lebo dom bol v čase jeho predaja žalovanou cenovo zhodnotený. Pri závere o rozpore dohody s dobrými mravmi mal odvolací súd na zreteľ tiež okolností na strane matky (jej vek, zdravotný stav, ňou udelený súhlas s predajom domu a zabezpečením pre ňu iného, vhodnejšieho bývania, resp. pobytu v zariadení pre seniorov). Za nespornú pritom považoval skutočnosť, že žalobca nejavil o matku a jej potreby náležitý záujem. Zvážiac celkové okolnosti uzavretia dohody a účel, ktorý sa ňou sledoval, dospel odvolací súd k záveru, že dohoda sa prieči dobrým mravom a je neplatná (§ 39 Občianskeho zákonníka).

4. Proti tomuto rozsudku podal žalobca dovolanie s tým, že je prípustné podľa ustanovení § 420 písm. f/ Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) a tiež podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP. V dovolaní uviedol, že odvolací súd vec nesprávne právne posúdil, keď dospel k záveru o neplatnosti dohody z dôvodu jej rozporu s dobrými mravmi. Tento záver odporuje skutkovým zisteniam, rozhodným skutočnostiam a predloženým dôkazom. Zdôraznil, že v dohode nebol stanovený žiadny termín, kedy alebo dokedy mala žalovaná splniť záväzok z nej vyplývajúci. Povinnosť, ktorú na seba prevzala, sa neviazala len na obdobie bezprostredne po uzatvorení darovacej zmluvy. Odvolací súd pri svojich právnych úvahách nevezal na zreteľ skutočnosť, že dohodu vyhotovila žalovaná a žalobca ju len podpísal bez toho, aby do jej textu akokoľvek zasiahol. O obsahu dohody a o tom, že žiadnym spôsobom nedošlo k jej zmene (či zániku záväzku žalovanej), nemôžu byť žiadne pochybnosti. Odvolací súd neprimerane akcentoval, že do domu investovala žalovaná (i keď žalobca do neho investoval tiež už v čase pred uzatvorením darovacej zmluvy) a že o matku sa starala predovšetkým žalovaná (to však zodpovedalo jej záväzku v zmysle darovacej zmluvy). Navyše, rekonštrukcia domu žalovanou ani nebola potrebná, lebo dom bol udržiavaný, v dobrom stave. Nesprávne sú aj právne závery odvolacieho súdu, ku ktorým dospel na základe zohľadnenia skutkových okolností týkajúcich sa matky. Tieto závery prijal bez náležitého zistenia skutkového stavu a po osvojení si argumentácie žalovanej o tom, že žalobca (ktorý je invalidným dôchodcom a má zdravotné ťažkosti) nejavil o matku záujem. Z týchto dôvodov žalobca žiadal rozsudok odvolacieho súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

5. Žalovaná vo vyjadrení k dovolaniu uviedla, že rozsudok odvolacieho súdu je vecne správny a dovolacie dôvody neopodstatnené.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací vychádzal z právnych záverov vyjadrených v rozhodnutí veľkého senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu z 19. apríla 2017 sp.zn. 1 VCdo 2/2017, podstatou ktorých je, že dôvody prípustnosti dovolania v zmysle § 420 CSP a § 421 ods. 1 CSP nemožno kumulovať. Skúmal preto prípustnosť dovolania žalobcu len podľa ustanovenia § 420 písm. f/ CSP. Dospel pri tom k záveru, že dovolanie žalobcu v zmysle tohto ustanovenia nie je prípustné. Vzhľadom na to dovolanie žalobcu odmietol uznesením z 8. septembra

2017 sp.zn. 3 Cdo 105/2017.

7. Na základe sťažnosti žalobcu Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) v náleze z 22. mája 2018 sp.zn. III. ÚS 29/2018 (ďalej len „nález“) konštatoval, že uznesením najvyššieho súdu z 8. septembra 2017 sp.zn. 3 Cdo 105/2017 bolo porušené základné právo žalobcu na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Z uvedeného dôvodu ústavný súd toto uznesenie najvyššieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. V náleze poukázal na zjednocujúce stanovisko pléna ústavného súdu č.k. PLz. ÚS 1/2018-22 z 25. apríla 2018, z ktorého vyplýva, že ak sú v dovolaní súbežne uplatnené dôvody prípustnosti dovolania podľa ustanovenia § 420 CSP a § 421 CSP a najvyšší súd sa pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzí len na posúdenie prípustnosti dovolania z hľadiska § 420 CSP, poruší tým právo na prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky. Rovnako, pokiaľ sú v dovolaní uplatnené viaceré vady zmätočnosti uvedené § 420 písm. a/ až f/ CSP a najvyšší súd sa pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzí výlučne na skúmanie prípustnosti dovolania z hľadiska existencie tej procesnej vady zmätočnosti, ktorá je v tomto ustanovení uvedená na prednejšom mieste, poruší tým právo na prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

8. Najvyšší súd je viazaný právnym názorom ústavného súdu, ktorý vyslovil v náleze (§ 56 ods. 6 zákona č. 38/1993 Z.z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov). Najvyšší súd vzhľadom na to po vrátení veci na ďalšie konanie skúmal, či je dovolanie žalobcu prípustné nielen podľa § 420 CSP, ako aj podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP. Prípustnosť kumulácie dôvodov prípustnosti dovolania vyplýva napokon tiež z uznesenia veľkého senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu z 21. marca 2018 sp.zn. 1 VCdo 1/2018.

9. Žalobca vyvodzuje prípustnosť svojho dovolania z ustanovenia § 420 písm. f/ CSP, podľa ktorého dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

9.1. Z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle tohto ustanovenia nie je významný subjektívny názor dovolaťel'a tvrdiaceho, že sa súd dopustil vady zmätočnosti v zmysle tohto ustanovenia; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) odvolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo (3 Cdo 41/2017, 3 Cdo 214/2017, 8 Cdo 5/2017, 8 Cdo 73/2017). Dovolací súd preto skúmal, či došlo k dovolaťel'om namietanej procesnej vade.

9.2. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu konania v zmysle § 420 písm. f/ CSP, sú a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia.

9.3. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami. Jeho súčasťou nie je ani právo procesnej strany vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ňou navrhnutých dôkazov súdom a dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov.

9.4. Pojem „procesný postup“ bol vysvetlený už vo viacerých rozhodnutiach najvyššieho súdu vydaných do 30. júna 2016 tak, že sa ním rozumie len faktická, vydaniu konečného rozhodnutia predchádzajúca činnosť alebo nečinnosť súdu, teda sama procedúra prejednávania veci (to ako súd viedol spor) znemožňujúca strane sporu realizáciu jej procesných oprávnení a mariaca možnosti jej aktívnej účasti na konaní. Tento pojem nemožno vykladať extenzívne jeho vzťahovaním aj na faktickú meritórnú rozhodovaciu činnosť súdu. „Postupom súdu“ možno teda rozumieť iba samotný priebeh konania, nie však konečné rozhodnutie súdu posudzujúce opodstatnenosť žalobou uplatneného nároku (R 1291999, 3 Cdo 112/2017, 5 Cdo 45/2017, 7 Cdo 5/2018).

9.5. Pokiaľ žalobca namietol, že odvolací súd sa nevyporiadal so všetkými jeho odvolacími námietkami, z ich obsahu vyplýva, že sa týkajú nedostatku riadneho odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu.

Dovolací súd v tomto smere poukázal na to, že už dávnejšia judikatúra najvyššieho súdu (R 111/1998) zastávala názor, že nepreskúmateľnosť rozhodnutia nezakladá zmätočnosť a prípustnosť dovolania; nepreskúmateľnosť bola považovaná len za vlastnosť (vyjadrujúcu stupeň kvality) rozhodnutia súdu, v ktorej sa navonok prejavila tzv. iná vada konania majúca za následok nesprávne rozhodnutie veci.

9.6. Na podstate zásady, podľa ktorej nepreskúmateľnosť zakladá (len) inú vadu konania (teda nie zmätočnosť), zotrvalo aj zjednocujúce stanovisko R 2/2016, právna veta ktorého znie: „Nepreskúmateľnosť rozhodnutia zakladá inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ Občianskeho súdneho poriadku. Výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku“. Zmeny v právnej úprave dovolania a dovolacieho konania, ktoré nadobudli účinnosť od 1. júla 2016, sa podstaty a zmyslu tohto stanoviska nedotkli, preto ho treba považovať aj naďalej za aktuálne (1 Cdo 208/2016, 2 Cdo 154/2017, 3 Cdo 59/2017, 5 Cdo 84/2017, 8 Cdo 85/2017).

9.7. V danom prípade obsah spisu nedáva žiadny podklad pre uplatnenie druhej vety stanoviska R 2/2016, ktorá predstavuje krajnú výnimku z prvej vety a týka sa výlučne len celkom ojedinelých (extrémnych) prípadov, ktoré majú znaky relevantné aj podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva. O taký prípad ide v praxi napríklad vtedy, keď rozhodnutie súdu neobsahuje vôbec žiadne odôvodnenie, alebo keď sa vyskytli „vady najzákladnejšej dôležitosti pre súdny systém“ (pozri Sutyazhnik proti Rusku, rozsudok z roku 2009), prípadne ak došlo k vade tak zásadnej, že mala za následok „justičný omyl“ (Ryabykh proti Rusku, rozsudok z roku 2003). V odôvodnení napadnutého rozsudku odvolací súd citoval ustanovenia, ktoré aplikoval a z ktorých vyvodil svoje právne závery. Obsah spisu v ničom neopodstatňuje tvrdenie dovolateľa, že odvolací súd svoje rozhodnutie neodôvodnil spôsobom priečiacim sa zákonu. Za procesnú vadu konania podľa § 420 písm. f/ CSP nemožno považovať to, že odvolací súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa predstáv dovolateľa.

9.8. Najvyšší súd už podľa predchádzajúcej úpravy dospel k záveru, že dôvodom znemožňujúcim realizáciu procesných oprávnení účastníka a zakladajúcim zmätočnosť nie je nedostatočné zistenie rozhodujúcich skutkových okolností, nevykonanie všetkých navrhovaných dôkazov alebo nesprávne vyhodnotenie niektorého dôkazu (R 37/1993, R 125/1999, R 42/1993). Právny názor, podľa ktorého dôvodom zakladajúcim prípustnosť dovolania v zmysle § 420 písm. f/ CSP nie je nedostatočné zistenie skutkového stavu, nevykonanie všetkých navrhovaných dôkazov alebo nesprávne vyhodnotenie niektorého dôkazu, zastáva najvyšší súd aj v súčasnosti (3 Cdo 26/2017, 4 Cdo 56/2017, 5 Cdo 90/2017, 8 Cdo 187/2017). Súlad tohto právneho názoru s Ústavou Slovenskej republiky posudzoval ústavný súd napríklad v uznesení sp.zn. II. ÚS 465/2017, nedospel však k záveru o jeho ústavnej neutržateľnosti.

9.9. Vadu zmätočnosti nezakladá ani (prípadné) nesprávne právne posúdenie veci (porovnaj judikát R 24/2017).

9.10. Na podklade vyššie uvedeného dovolací súd uzatvára, že dovolanie žalobcu nie je podľa § 420 písm. f/ CSP prípustné.

10. Dovolateľ zastáva názor, že jeho dovolanie je prípustné tiež podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená.

10.1. Prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP nezakladá samo tvrdenie dovolateľa, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu; určujúcim je až záver (zistenie) odvolacieho súdu, že k tvrdenému odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe skutočne došlo. Dovolací súd preto pristúpil k posúdeniu opodstatnenosti tvrdenia žalovaného o prípustnosti jeho dovolania v zmysle tohto ustanovenia.

10.2. Aby určitá otázka mohla byť relevantná z hľadiska § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, musí mať zreteľné charakteristické znaky. Predovšetkým musí ísť o otázku hmotnoprávnu alebo procesnoprávnu (nie skutkovú), na vyriešení ktorej spočívalo napadnuté rozhodnutie. Právna otázka musí byť označená v dovolaní spôsobom jasným, určitým a zrozumiteľným.

10.3. Sama polemika dovolateľa s právnymi závermi odvolacieho súdu, prosté spochybňovanie

správnosti jeho rozhodnutia alebo len kritika toho, ako odvolací súd pristupoval k riešeniu niektorého problému, významovo nezodpovedajú kritériu uvedenému v ustanovení § 421 ods. 1 písm. b/ CSP. Pokiaľ dovolateľ v dovolaní nevyvedie právnú otázku, dovolací súd nemôže svoje rozhodnutie založiť na domnienkach (predpokladoch) o tom, ktorú otázku mal dovolateľ na mysli; v opačnom prípade by jeho rozhodnutie mohlo minúť zákonom určený cieľ. V prípade absencie vymedzenia právnej otázky nemôže najvyšší súd pristúpiť k posudzovaniu všetkých procesnoprávných a hmotnoprávných otázok, ktoré pred ním riešili prvoinštančný a odvolací súd; v opačnom prípade by uskutočnil procesne neprípustný bezbrehý dovolací prieskum priečiaci sa nielen (všeobecne) novej koncepcii právnej úpravy dovolania a dovolacieho konania zvolenej v CSP (1 Cdo 98/2017, 3 Cdo 94/2018, 4 Cdo 95/2017).

10.4. V danom prípade dovolateľ vytkol odvolaciemu súdu celý rad nesprávností, namietol, že jeho rozhodnutie nie je podložené náležitým zistením skutkových okolností významných pre správne právne posúdenie veci, kritizoval správnosť jeho právnych úvah a záverov, ničím však nevysvetlil, riešenie ktorej právnej otázky, dovolacím súdom dosiaľ neriešenej, bola založená prípustnosť jeho dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP.

10.5. Treba zdôrazniť, že úlohou dovolacieho súdu nie je vymedziť právnú otázku, ktorá podľa obsahu podaného dovolania nebola ešte dovolacím súdom riešená; zákonodarca túto povinnosť ukladá dovolateľovi. Žalobca v danom prípade túto (procesnú) povinnosť nespĺnil. Nad rámec vyššie uvedeného dovolací súd len poznamenáva, že pokiaľ mal dovolateľ na mysli otázku súladu právneho úkonu s dobrými mravmi, ide o otázku dovolacím súdom už opakovane riešenú (2 Cdo 155/2007, 3 Cdo 144/2010, 4 Cdo 253/2009, 5 Cdo 191/2008).

10.6. Z vyššie uvedených dôvodov nemohol najvyšší súd na podklade nevymedzenej právnej otázky (§ 421 ods. 1 písm. b/ CSP) uskutočniť meritórny dovolací prieskum a prijať závery k právnenému posúdeniu veci odvolacím súdom.

11. Podľa § 447 CSP dovolací súd odmietne dovolanie, ak a/ bolo podané oneskorene, b/ bolo podané neoprávnenou osobou, c/ smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je dovolanie prípustné, d/ nemá náležitosti podľa § 428, e/ neboli splnené podmienky podľa § 429 alebo f/ nie je odôvodnené prípustnými dovolacími dôvodmi alebo ak dovolacie dôvody nie sú vymedzené spôsobom uvedeným v § 431 až 435.

12. Z dôvodov, ktoré sú uvedené vyššie, odmietol dovolací súd dovolanie žalobcu v časti namietajúcej procesnú vadu zmätočnosti (§ 420 písm. f/ CSP) podľa § 447 písm. c/ CSP a vo zvyšnej časti podľa § 447 písm. f/ CSP.

13. Najvyšší súd rozhodnutie o nároku na náhradu trov konania o dovolaní neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá CSP).

14. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0 vo výroku o odmietnutí dovolania a pomerom hlasov 2 : 1 vo výroku o trovách konania.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.